

Малініна Н. Г., Жадько С. В., Подгайний Д. Г.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

Вивчення досвіду функціонування мобільних аптечних пунктів у різних країнах світу

malininanatala78@gmail.com

Вступ. Надання фармацевтичної допомоги населенню в сільській і віддаленій місцевості та під час надзвичайних ситуацій є одним із пріоритетних завдань системи охорони здоров'я у різних країнах. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, у багатьох країнах проблема недостатнього доступу до медичної допомоги у віддалених районах набула критичного значення. В Україні Постановою Кабінету Міністрів від 4.08.2023 р. № 809 дозволена діяльність мобільних аптечних пунктів у сільській місцевості при відсутності у населеному пункті стаціонарної аптеки чи аптечного пункту, на територіях, де введено надзвичайний стан та на територіях, де ведуться активні бойові дії. Для України робота мобільних аптечних пунктів є інноваційним підходом, у той же час у багатьох країнах розроблені й упроваджені різноманітні механізми забезпечення доступності населення до ЛЗ.

Мета дослідження — вивчення досвіду функціонування мобільних аптечних пунктів у різних країнах світу.

Методи дослідження. Вивчені дані джерел наукової літератури, використано описовий та порівняльний методи аналізу.

Основні результати. У багатьох країнах світу для забезпечення доступу населення до фармацевтичної допомоги функціонують різноманітні аптечні структури, що відрізняються від традиційних аптечних закладів.

У Німеччині аптеки можуть отримати дозвіл на організацію пунктів збору рецептів, де пацієнти залишають рецепти у запечатаному контейнері, а згодом забирають ліки в аптеці або отримують їх кур'єрською доставкою. В Іспанії фармацевтичні пункти дозволено відкривати при фабриках, шахтах або на виробництві, де працює понад 100 людей, якщо відстань до найближчої аптеки перевищує 5 км. У Румунії позалікарняні аптеки можуть організовувати

локальні торгові пункти у районах, що не охоплені фармацевтичним обслуговуванням (переважно у сільській місцевості або на курортах узбережжя у літній сезон). У Словенії за дозволом місцевого муніципалітету аптеки можуть створювати запаси ліків при кабінетах лікарів, що розташовані не менше ніж за 10 км від найближчої аптеки або аптечної філії. В Естонії фармацевти можуть надавати послуги через аптечні автобуси, що курсують за встановленим маршрутом в адміністративних одиницях, що не є містом або селищем, не менше ніж за 3 км від стаціонарної аптеки чи аптеки-філії. В Угорщині аптека-філія як структурний підрозділ аптеки може бути як стаціонарною, так і пересувною. При цьому кількість населення, яке обслуговує пересувна аптека-філія, не повинно перевищувати 4500 осіб.

У Казахстані що роздрібна реалізація фармацевтичних товарів у віддаленій сільській місцевості може здійснюватися у пересувних аптечних пунктах, що організовані від аптеки. В Узбекистані крупний дистриб'ютор забезпечує роботу мобільних аптек у віддалених районах для покращення доступу до основних ЛЗ. На базі спеціалізованих автомобілів й ізотермічних фургонів створені більше 130 пересувних аптек і аптечних філій.

В Японії мобільні аптеки стали використовуватись після Великого Східнояпонського землетрусу 2011 р. та наступних цунамі.

У США наразі роздрібні аптеки дозволені як мобільні лише у штаті Коннектикут. Перша така аптека в Коннектикуті запрацювала у вересні 2023 р. Мобільні аптеки діють у рамках проєкту «Інтегрована мобільна опіоїдна терапія та координоване лікування інфекційних захворювань у вашому районі» (InMOTION), що покликаний надавати допомогу пацієнтам із групи ризику або тим, хто живе з інфекційними захворюваннями, такими як ВІЛ, а також пацієнтам із розладами, пов'язаними із вживанням психоактивних речовин, зокрема опіоїдною залежністю. Для роботи в мобільних аптеках фахівці проходять підготовку з проведення тестувань на ВІЛ, гепатит С і опіоїдну залежність.

У 2018 р. в американська компанія «Walmart» запустила мобільну аптеку «Big Blue» для обслуговування населення в районах стихійних лих і пожеж. Ця

мобільна аптека розгортається на місці приблизно за 30 хвилин, забезпечуючи простір для роботи двох фармацевтів і кількох технічних працівників. вона оснащена ліками на суму близько \$300,000, обладнана холодильниками для зберігання термолабільних препаратів. Щодня аптека може виконувати до 300 рецептів, за необхідності вона постачає вакцини від COVID-19, грипу, правця, антигіпертензивні препарати та інсулін.

У 2022 р. у штаті Каліфорнія прийнято закон про створення мобільних аптечних пунктів для фармацевтичної допомоги у важкодоступних громадах і для вразливих категорій населення. ЛЗ через спеціально обладнані автомобілі надаються безпритульним; людям, які проживають в житлі, що належить містам та округам; а також іншим малозабезпеченим категоріям населення. Окрім ліцензованого фармацевта, в мобільному підрозділі працює лікар, який призначає ліки, що можуть негайно видаватися пацієнтам. З 2025 р. ці мобільні аптеки можуть постачати та видавати ЛЗ, для лікування залежності від опіоїдів, такі як бупренорфін.

У штаті Іллінойс США мобільні аптеки знайшли застосування для покращення доступності онкологічних пацієнтів до медичної й фармацевтичної допомоги. Прибуваючи у сільську клініку, аптека дозволяє лікарю-онкологу приймати пацієнтів і вводити протипухлинні препарати безпосередньо за місцем проживання пацієнта. Мобільні аптеки дозволяють надавати складні фармацевтичні послуги без необхідності створювати інфраструктуру в громадах, де вона потрібна лише один раз на тиждень.

Висновки. Отже, аналіз зарубіжного досвіду у створенні та функціонуванні мобільних і альтернативних аптечних структур свідчить про їх важливу роль у забезпеченні доступу до фармацевтичної допомоги в умовах, де традиційні аптеки не можуть функціонувати. Такі рішення, як пересувні аптеки, пункти збору рецептів та аптечні підрозділи при виробництвах чи медичних закладах, успішно вирішують питання забезпечення ліками у віддалених, сільських та важкодоступних районах. Їх впровадження сприяє підвищенню доступності фармацевтичних і медичних послуг, особливо для соціально вразливих категорій населення, і може стати прикладом для адаптації в Україні.